

Fai 'e Palesiteni Dieter F. Uchtdorf
Tokoni Ua 'i he Kau Palesitenisī 'Uluakī

Ko e Tatali 'i he Hala ki Tāmasikusī

Ko kinautolu 'oku fekumi faivelenga ke ako kia Kalaisī 'e iku pē 'o nau 'ilo 'i Ia.

Ko e taha 'o e ngaahi me'a fakaofa taha 'i he hisiōlia 'o e māmanī na'e hoko ia 'i he hala ki Tāmasikusī. 'Oku mou 'ilo 'i lelei e talanoa kia Saula; ko ha talavou na'á ne "mau-mau 'i 'a e Siasī, mo ne fakahū . . . [e kāingalotū] ki he fale fakapōpulá."¹ Na'e fu'u anga fita'a 'a Saula 'o hola ai e kāingalotu tokolahi 'o e Siasi 'i mu'á ki Selusalema ke hao mei he'ene 'itá.

Na'e tuli mui atu pē 'a Saula. Ka 'i he'ene "ofi ki Tāmasikusī . . . faka-fokifā na'e malama takatakai 'iate ia 'a e maama mei he langí:

"Pea tō ia ki he kekekelé, 'o ne fanongo ki he le'o na'e pehē mai kiate ia, 'E Saula, 'e Saula, ko e hā 'okú ke fakatanga 'i ai aú?"²

Na'e hanga 'e he momeniti ma-'ongō'onga ko 'enī 'o liliu e mo'ui 'a Saulá 'o ta'engata. Ko e mo'oni na'e liliu ai e māmanī.

'Oku tau 'ilo 'i pē 'oku hoko e fa'ahinga fakahā pehení. Ko hono mo'oni, 'oku tau fakamo'oni 'i na'e hoko ha me'a fakalangi pehē 'i he 1820 ki ha talavou ko Siosefa Sāmīta. 'Oku tau fakamo'oni mahino mo pau na'e toe fakaava mai 'a e ngaahi langí

pea folofola 'a e 'Otuá ki He'ene kau palōfitá mo e kau 'aposetoló. 'Oku fanongo mai mo tali 'e he 'Otuá e lotu 'a 'Ene fānaú.

'Ikai ngata aí, 'oku ongo 'i 'e ha nī'ihi ia he 'ikai ke nau tui kinautolu kae 'oua ke nau a'usia e me'a tatau mo ia ne hoko kia Saula pe ko Siosefa Sāmīta. 'Oku nau tu'u he ve'e vai 'o e papitaisó ka 'oku 'ikai ke nau hū ki loto. 'Oku nau tatali he matapā 'o e fakamo'oni ka 'oku 'ikai ke nau tali 'a e mo'oni. 'Oku 'ikai ke nau ki'i laka atu 'i he tuí 'i he hala 'o e tu'unga fakaākongá ka 'oku nau loto ke hoko ha me'a fakaofa ke fakatupunga ai ha'anau tui.

'Oku nau fakamoleki honau 'ahó he tatali 'i he hala ki Tāmasikusī.

'Oku Hoko Fakakongokonga Mai 'a e Tui

Na'e 'i ai ha fefine ne talu 'ene tupu mo 'ene hoko ko ha mēmipa faive-lenga 'o e Siasī. Ka na'á ne tukuloto 'i pē hano mamahi. 'I he ngaahi ta'u kimu'á, na'e mālōlō 'ene tama fefinē hili ha'ane ki'i puke taimi nounou pea na'e kei ongo pē kiate ia 'ene mamahi

he me'á ni. Na'á ne fefa'uhi mo e ngaahi fehu 'i mahu'inga 'oku ha'u fakataha mo e fa'ahinga me'a pehení. Na'á ne lea 'aki tonu pē kuo 'ikai kei tatau 'ene fakamo'oni. Na'á ne ongo 'i he 'ikai pē lava ke ne toe tui tuku kehe ka tokí fakahā mai mei he langí.

Ko ia na'á ne nofo ai 'o tatali.

'Oku 'i ai mo ha kakai toko lahi, 'i ha ngaahi 'uhinga kehekehe, 'oku nau kei tatali pē 'i he hala ki Tāmasikusī. 'Oku nau fakatoloi 'enau kau kakato ki he ngāué 'i he'enua hoko ko ha ākongá. 'Oku nau 'amanaki atu ke ma'u e lakanga fakataula'eikí, ka 'oku nau momou ke mo'ui taau ke ma'u e faingamālie ko iá. 'Oku nau fie hū ki he temipalé ka 'oku kei fakatoloi pē 'enau ngāue 'i 'enau tuí ke nau taau ai ke huú. 'Oku nau kei tatali pē ke 'oange kiate kinautolu 'a Kalaisī 'o tatau mo ha tā valivali faka'ofa 'a Kā Polokí—ke fakahaofi kinautolu mo ne to'o faka'au-fuli atu 'enau veiveiua mo e ilifía.

Ko hono mo'oni, ko kinautolu ko ia 'oku fekumi faivelenga ke ako kia Kalaisī, 'e iku pē 'o nau 'ilo 'i Ia. Te nau ma'u fakatāutaha ha tā fakalangi 'o e 'Eikí neongo 'oku fa'a ha'u ia hangē ha pāsóló—'o ha'u taha taha. Mahalo he 'ikai 'ilo'ingofua 'a e konga takitaha—mahalo he 'ikai mahino pe ko e konga fē ia 'i he pāsóló. 'Oku tokoni 'a e konga takitaha ke toe ki'i mahino ange 'a e fakatātā kakatō kiate kitautolu. Ko ia ai, hili hano tānaki 'o ha fanga ki'i kongokonga fe'unga, 'oku tau fakatokanga 'i leva hono faka'ofa'ofá. Hili iá, 'i he'etau toe vakai ki he me'a ne tau a'usiá, 'oku tau mamata ai ne hā'ele mai e Fakamo'uí kiate kitautolu—'o 'ikai faka'angataha pē, ka 'i he fakalongolongo, anga vaivai pea 'ikai meimei fakatokanga 'i.

'E lava ke tau a'usia e me'á ni 'o kapau te tau 'unu atu ki mu'a 'i he tui pea 'ikai fu'u tatali fuoloa he hala ki Tāmasikusī.

Fakafanongo pea Tokanga

'Oku 'o fakamo'oni atu 'oku 'ofa 'a e Tamai Hēvaní 'i He'ene fānaú. 'Okú Ne 'ofa 'iate kitautolu. 'Okú Ne 'ofeina koe. 'E hanga foki 'e he 'Eikí 'o fua hake koe, 'o ka fie ma'u, ke ke fakalaka atu he ngaahi tūkia'angá, 'i

ho'o fekumi ki He'ene melinó 'i he loto mafesifesi mo e laumālie fakatomalá. 'Okú Ne fa'a folofola mai kiate kitautolu 'i ha ngaahi founga 'e lava ke toki ongo'i 'aki pē hotau lotó. 'E fakapotopoto ke tukutukuhifo e le'olahi 'o e ngahehe holo he me'a fakamāmani he'etau mo'uí, kae lava ke tau ongo'i lelei ange 'a Hono le'ó. Kapau te tau ta'etokanga pe ta'ofi e ngaahi ue'i 'a e Laumālié 'i ha fa'ahinga 'uhinga pē, he 'ikai ke tau fa'a fakatokanga'i kinautolu 'o a'u ki ha tu'unga he 'ikai lava ke tau ongo'i ia. Tau ako mu'a ke fakafanongo ki he ngaahi ue'i 'a e Laumālié, pea tau loto vēkeveke ke tokanga ki ai.

'Oku hoko 'a hotau palōfita 'ofeina ko Tōmasi S. Monisoní, ko hotau fa'ifa'itaki'anga 'i he me'á ni. 'Oku lahi fau ha ngaahi talanoa 'o kau ki he'ene tokanga ki he ngaahi ue'i 'a e Laumālié. 'Oku fakamatala 'a 'Eletā Sefili R. Hōlani ki ha sīpinga 'e taha kau ki ai:

'I he lolotonga 'i Luisiana 'a Palesiteni Monisoni 'i ha fatongia, na'e kole ange 'e ha palesiteni fakasiteiki pe te na lava nai 'o 'a'ahi ki ha ki'i ta'ahine ta'u 10 ko Kilisitala, na'e si'i mei mate he kanisaá. Na'e lotu e fāmilí

'o Kilisitalá ke 'alu ange 'a Palesiteni Monisoni. Ka na'e fu'u mama'o honau 'apí pea na'e 'ikai ha taimi ia 'e 'atā. Ko ia na'e kole ai 'e Palesiteni Monisoni ki he ni'ihí ne nau fai e ngaahi lotu he konifelenisi fakasiteikí, ke nau fakakau atu mu'a 'a Kilisitala he'enu lotú. Ko e mo'oni 'e mahino pē ia ki he 'Eikí mo e fāmilí.

'I he fakataha 'o e 'aho Tokonakí, 'i he tu'u hake 'a Palesiteni Monisoni ke leá, na'e fanafana ange 'a e Laumālié, "Tuku ke ha'u kiate au 'a e tamaiki ikí, pea 'oua na'a ta'ofi 'a kinautolu: he 'oku 'o e kakai peheé 'a e pulé'anga 'o e 'Otuá."³

"Ne hā nenefu hake 'ene lea na'e hikí. Na'e feinga ke ne lea he kaveinga 'o e fakatahá ka na'e 'ikai pē mato'o mei he'ene fakakaukau e hingoa mo e 'ata 'o e ki'i ta'ahiné."⁴

Na'á ne fakafanongo ki he Laumālié 'o toe fai ha fokotu'utu'u fo'ou. 'I he pongipongi hono hokó, na'e mavahe hengihengia ai 'a Palesiteni Monisoni 'o ne tuku 'a e toko hiva-ngofulu mā hivá, ka ne fononga laulau maile ke a'u ki he toko tahá.

'I he'ene a'u ki aí, na'á ne "sio ai heni ki ha ki'i ta'ahine 'a ia ne fu'u

puke lahi ke toe tangutu, pea fu'u vaivai 'aupito pē ke lava 'o lea. Na'e iku foki 'o kui tupu mei he'ene puké. Na'e ongo kia Monisoni 'a e me'a na'e mamata ki aí mo e Laumālie 'o e 'Eikí . . . , 'o ne puke mai e nima 'o e ki'i ta'ahiné. Na'á ne fanafana ange, Kilisitala, ko au 'eni.

"Na'á ne feinga lahi ke fanafana ange, 'E Monisoni, ne u 'ilo'i pē te ke ha'u."⁵

Si'oku kāinga 'ofeina, tau feinga mu'a ke kau he ni'ihí 'e lava ke fakafalala mai ki ai 'a e 'Eikí ke ongo'i mo tali 'Ene ngaahi fanafaná, 'o hangē ko ia ne fai 'e Saula 'i hono hala ki Tāmasikusí, "Eiki, ko ho finangaló ke u fai 'a e hā?"⁶

Tokoni

Ko ha 'uhinga 'e taha 'oku 'ikai ke tau fa'a 'ilo'i ai e le'o 'o e 'Eikí he'etau mo'uí, ko e 'ikai ke fa'a fakahoko fakahangatonu mai e ngaahi fakahā 'o e Laumālié kiate kitautolu ko e tali ki he'etau ngaahi lotú.

'Oku finangalo 'etau Tamai Hēvaní ke tau tomu'a ako pea tau toki lotua ke ma'u ha fakahinohino 'i he'etau fekumi ki he tali ki he ngaahi fehu'í mo

‘e “fakaava ‘e he kāingalotu ‘o Hono Siasí [honau ngutú] ‘i he taimi kotoa pē, ‘o fakahā ‘a [‘Ene] ongoongoleléi ‘aki ‘a e le‘o ‘o e fiefia.”⁸

‘Oku ‘ikai faingofua ma‘u pē ‘eni. ‘Oku laka ange ki ha ni‘ihi ia ke nau toho ha saliote ‘i ha maile ‘e lau afe, ‘i ha‘anau talanoa mo honau kau-ngāme‘á mo e kaungā-ngāue ki he kaveinga ko e tuí mo e me‘a fakalotú. ‘Oku nau hoha‘a ki he anga e sio atu ‘a e kakaí pe ko ‘ene kau kovi ki honau vaá. ‘Oku ‘ikai fie ma‘u ia ke pehē he ‘oku ‘i ai ‘etau pōpoaki fakafiefia ke vahevahe atu, ‘oku tau ma‘u ha pōpoaki ‘o e fiefiá.

‘I he ngaahi ta‘u lahi kuo hilí, na‘e lahi nofo mo ngāue ai homau fāmilí mo ha kakai ne ‘ikai ke tatau ‘emau tui fakalotú. ‘I he‘enau fehu‘i mai pe na‘e fēfē faka‘osinga ‘o e uiké, ne mau feinga ke ‘oua te mau talanoa ki he me‘a angamahení—hangē ko e sipotí, hele‘uhilá pe ko e ‘eá—ka mau feinga ke vahevahe ange e me‘a fakalotu ne a‘usia ‘e homau fāmilí he faka‘osinga ‘o e uiké. Hangē ko e me‘a ne lea‘aki ‘e ha to‘u tupu ‘o kau ki he ngaahi tu‘unga mo‘ui ‘i he *Ki Hono Faka-mālohia* ‘o e *To‘u Tupú* pe founa ne ongo ai kiate kimautilu ha lea ‘a ha talavou ne ‘alu ‘o ngāue fakafaifekau pe founa kuo tokoni‘i ai kimautilu ‘e he ongoongoleléi mo e Siasí ke mau ikuna‘i ha faingata‘a makehe. Ne mau feinga ke ‘oua na‘a mau malanga pe fakamālohi. Na‘e tu‘ukimu‘a taha pē hoku uaifi ko Helietá ‘i hono ‘ilo ha me‘a fakalaumālie, langaki mo‘ui mo fakaoli ke ne vahevahe. Ne fa‘a iku ai heni ki ha fetalanoa‘aki ne toe loloto angé. Ko e mālié, he ko e taimi kotoa pē ne mau talanoa ai mo homau kaungāme‘á ‘o kau ki he fefa‘uhi mo e ngaahi faingata‘a ‘o e mo‘uí, ne mau fa‘a fanongo ki he leá ni, “Faingofua ia kiate kimoutolu; ko e tokoni homou siasí.”

‘I he lahi ko ia ‘a e ma‘u‘anga tokoni ‘i he mītiá, pe ngaahi nāunau te tau ala faka‘aonga‘i, ‘oku faingofua ange ai ke tau vahevahe atu e ongo-ongo fakafiefia ‘o e ongoongoleléi pea ‘oku ola lelei ange ia ‘i ha toe taimi ki mu‘a. Ko hono mo‘oní, ‘oku ou manavasi‘i he mahalo kuo ‘i ai ha ni‘ihi ia

e me‘a ‘oku tau hoha‘a ki ai ‘i he‘etau mo‘ui fakatāutahá. ‘Oku fakapapau‘i mai ‘e he Tamai Hēvaní te Ne fanongoa mai mo tali ‘etau ngaahi lotú. Mahalo na‘a hoko mai e talí ‘i he le‘o mo e fakapotopoto ‘a hatau kaungāme‘a falala‘anga, fāmilí, folofolá mo e ngaahi lea ‘a e kau palōfitá.

Kuó u ‘ilo‘i ko e ni‘ihi ‘o e ngaahi ue‘i mālohi taha ‘oku tau ma‘ú, ‘oku ‘ikai ngata pē he‘etau lelei aí ka ‘oku lavemonū foki ai mo ha ni‘ihi kehe. Kapau ‘oku tau siokita, ta ‘e lava ke mole meiate kimautilu ha ni‘ihi ‘o e ngaahi a‘usia fakalaumālie mo e ngaahi fakahā mahu‘inga taha ‘o ‘etau mo‘uí.

Na‘e ako‘i mai ‘e Palesiteni Kimipolo e fakakaukau‘i ni ‘i he‘ene pehē, “‘Oku tokaima‘anga mo tokangaekina kimautilu ‘e he ‘Otuá. Ka ‘okú Ne fa‘a feau ‘etau ngaahi fie ma‘ú ‘o fakafou mai ‘i ha taha kehe. Ko ia, ‘oku mahu‘inga ‘aupito ke tau fetauhi‘aki.”⁷ ‘E kāinga, ‘oku tau taki-tāuhi ha fatongia kuo tau fuakava ki ai, ke ongo‘ingofua e ngaahi fie ma‘u ‘a e ni‘ihi kehé pea tokoni ‘o hangē ko ia ne fai ‘e he Fakamo‘uí—ke

tokoni‘i, faitāpuekina, mo hiki hake ‘a kinautilu ‘oku tau feohí.

‘Oku ‘ikai fa‘a hoko mai e tali ki he‘etau lotú lolotonga ‘etau tū‘ulu-tuí ka ‘oku hoko ia lolotonga ‘etau tu‘u ‘o tauhi ki he ‘Eikí mo tokoni‘i e ni‘ihi ‘oku tau feohí. ‘Oku hanga ‘e he ngaahi ngāue ta‘esiokitá mo e fakatapu‘i ‘o fakafou hotau laumālié, to‘o atu e malamala‘i ‘akau mei hotau mata fakalaumālié pea mo fakaava mai e ngaahi matapā ‘o e langí. ‘I he‘etau hoko ko ia ko e tali ki he lotu ‘a ha tahá, ‘oku tau fa‘a ma‘u foki ai e tali ki he‘etau lotu ‘atautilu.

Vahevahe

‘Oku ‘i ai ha ngaahi taimi ‘oku fakahā mai ai kiate kimautilu ‘e he ‘Eikí ha ngaahi me‘a ko e fakataumu‘a pē ia kiate kimautilu. Ka neongo ia, ‘oku lahi fau ha ngaahi taimi ‘okú Ne ‘omi ai ha fakamo‘oni ki he mo‘oní, kiate kinautilu pē ‘okú Ne ‘afio‘i te nau vahevahe atu ia ki he ni‘ihi kehé. Kuo hoko pehē ia ki he palōfita kotoa pē talu mei he kuonga ‘o ‘Ātamá. ‘Ikai ko ia pē, ka ‘oku amanaki mai e ‘Eikí

'oku fanongo mai kuo nau 'osi tohi kinautolu he telefoní 'o pehē, "Ko e 'alu 'eni ke miniti 'e 10 'ene leá mo e 'ikai pē ke ne fakatātā 'aki e folau vaka-puná!" Si'oku kaungāme'a kei talavou, mahalo ko e fakalotolahi ne 'omi 'e he 'Eikí ke "fakaava [homou] ngutú,"⁹ 'e kau ai he 'ahó ni 'a e "faka'aonga'i homou nimá," ke ke blog pe text e pō-poaki 'o e ongoongoleléi ki māmani kotoa! Kae manatu'i ke fai kotoa ia he taimi mo e feitu'u totonu.

Si'i kāinga, 'oku tau lava 'i he tāpu-aki 'o e tekinolosia fakaeonopōnī, 'o fakahaa'i 'etau hounga'ia mo e fiefia 'i he palani ma'ongo'onga 'a e 'Otuá ma'a 'Ene fānaú 'i ha founga 'e lava ke ongona 'i he'etau ngāue'angá pea mo e māmaní foki. 'Oku fa'a lava 'e ha

kupu'i lea 'e taha 'o ha fakamo'oni 'o kamata ha me'a 'e tokoni ki he mo'ui 'a ha taha ke a'u ki 'itāniti.

Ko e founga lelei taha ke malanga 'aki e ongoongoleléi 'oku fakafou ia he fa'ifa'itaki'angá. Kapau te tau mo'ui 'o fakatatau mo 'etau tui fakalotú, 'e fakatokanga'i ia 'e he kakaí. Kapau 'oku malama mei he'etau mo'uí 'a e fofonga 'o Sisū Kalaisí,¹⁰ kapau 'oku tau mo'ui fiefia mo nofo melino 'i he māmaní, 'e fie 'ilo leva e kakaí ki hono 'uhingá. Ko e taha 'o e ngaahi malanga ma'ongo'onga taha kuo fai kau ki he ngāue fakafaifekau ko e fo'i fakakaukau mahinongofua ko 'eni na'e lea 'aki 'e Sangato Falanisisi 'o 'Āsisí: "Malanga 'aki e ongoongoleléi he taimi kotoa pē, pea ka 'aonga,

faka'aonga'i ha ngaahi lea."¹¹ 'Oku tau ma'u 'i hotau 'ātakaí 'a e ngaahi fai-ngamālie ke fai ai 'ení. 'Oua na'a mole ia meiate kimoutolu koe'uhí ko ha'o tatali fuoloa 'i he hala ki Tāmasikusí.

Ko Hotau Hala ki Tāmasikusí

'Oku ou fakamo'oni 'oku folofola mai e 'Eikí ki He'ene kau palōfitá mo e kau 'aposestolo 'i hotau kuongá ni. 'Okú Ne folofola foki kiate kinautolu 'oku ha'u kiate Ia 'i he loto mo'oni mo fakamātoatō.¹²

'Oua na'a ke veiveiua. Manatu, "Oku monū'ia 'a kinautolu 'oku 'ikai mamata, kae tuí."¹³ 'Oku 'ofa 'a e 'Otuá 'iate kimoutolu. 'Okú Ne fano-ngoia ho'omou ngaahi lotú. 'Okú Ne folofola ki He'ene fānaú mo 'oange 'a e fiamālie, melino mo ha mahino kiate kinautolu 'oku fekumi mo faka'apa-apa kiate Iá, 'o nau 'a'eva 'i Hono halá. 'Oku ou fai ha fakamo'oni topu-tapu 'oku 'i he hala totonú 'a e Siasi 'o Sisū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Kimui Ní. 'Oku 'i ai hotau palōfita mo'ui. 'Oku tataki e Siasí ni 'e he Tokotaha ko Hono huafá 'oku tau fakafofonga'í, 'a ia ko e Fakamo'ui ko Sisū Kalaisí.

'E kāinga mo e kaungāme'a 'ofeina, 'oua mu'a na'a tau fu'u tatali fuoloa 'i hotau hala ki Tāmasikusí. Ka tau laka lototo'a atu 'i he tui, 'amanaki lelei mo e 'ofa faka-Kalaisi, pea 'e faitāpuekina kinautolu 'aki 'a e maama 'oku tau fekumi ki ai 'i he hala 'o e tu'unga fakaa'onga mo'oní. Ko 'eku lotú peá u 'oatu mo 'eku tāpuakí, 'i he huafa 'o Sisū Kalaisí, 'ēmeni. ■

MA'U'ANGA FAKAMATALÁ

1. Ngāue 8:3.
2. Ngāue 9:3–4.
3. Ma'ake 10:14.
4. Vakai Jeffrey R. Holland, "President Thomas S. Monson: Always 'on the Lord's Errand,'" *Tambuli*, Oct.–Nov. 1986, 20.
5. Jeffrey R. Holland, *Tambuli*, Oct.–Nov. 1986, 20.
6. Ngāue 9:6.
7. *Ngaahi Akonaki 'a e Kau Palesiteni 'o e Siasi: Sipenisā W. Kimipolo* (2006), 82.
8. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 28:16.
9. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 60:2.
10. Vakai, 'Alamā 5:14.
11. 'I he William Fay mo Linda Evans Shepherd, *Share Jesus without Fear* (1999), 22.
12. Vakai, Molonai 10:3–5.
13. Stone 20:29.

Sao Paulo, Palāsila

